

6.3 Gelijkheid

6.2.1 Sociale rechten

Wat heb je aan het recht om te stemmen wanneer je de stembiljetten niet kunt lezen? Wat heb je aan toegang tot de rechter wanneer je geen bezittingen hebt? Halverwege de negentiende eeuw waren veel mensen te arm om geloofwaardig een rol op te eisen als medebestuurder of criticus van de overheid. Er was nog geen leerplicht en dus ook geen leerrecht. De meeste kinderen gingen niet naar school, maar waren al snel aan het werk. De meeste mensen konden dus niet lezen en schrijven, laat staan dat ze tijd of geld hadden om de overheid mee te controleren. Ze werkten bijna de hele dag en kregen met een beetje geluk net genoeg betaald om niet dood te gaan.

Sociale rechten: huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en inkomen

Van burgerschap komt dan niet veel terecht. De Engelse socioloog Thomas Marshall zei daarom dat burgerschap niet alleen **politieke** maar ook **sociale rechten** vereist. Alle mensen moeten recht hebben op huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en inkomen, ook als ze te oud of te ziek zijn om te werken. Bijstand moet een recht zijn, geen gift van rijke

mensen of liefdadigheid door de kerk zijn, vond Marshall. Alleen dan kunnen ook arme mensen echt burger zijn. Omdat ze genoeg geleerd hebben om te kunnen discussiëren, omdat ze niet uitgeput zijn door te zwaar werk, omdat ze zich niet hoeven te schamen voor kapotte kleren. Zodat niemand zich de mindere voelt en iedere burger de andere burger recht in de ogen kan kijken.

Aan deze gedachtegang hebben we de **verzorgingsstaat** te danken. Naast de rechtsstaat is de verzorgingsstaat de andere pijler van burgerschap. Door sociale gelijkheid ontstaat het gedeelde vertrouwen dat een samenleving nodig heeft. Doordat instituties alle burgers gelijk behandelen, hebben die allemaal reden om zich aan de wet te houden en eraan bij te dragen dat wetten ook in stand blijven of verbeterd worden. De zekerheid die de verzorgingsstaat biedt, maakt mensen solidair en ondernemend.

Niet iedereen is blij met de verzorgingsstaat. Sommige mensen zeggen dat de prijs van gelijkheid in eigen land is dat we weinig verwelkomend zijn voor immigranten. De econoom Heleen Mees zegt: omdat er in de Verenigde Staten niet zoveel sociale voorzieningen zijn, is het voor nieuwkomers veel makkelijker om mee te doen aan de samenleving. Anderen zeggen dat mensen lui worden door de verzorgingsstaat, omdat ze liever hun hand ophouden dan werken.

Pluraliteit betekent dat je moet kiezen uit veel meningen.

6.3.2 Pluraliteit

Burgers denken heel verschillend over wat een goed leven is en hoe de overheid dat mogelijk kan maken. Filosofen noemen het vreedzaam naast elkaar bestaan van verschillende meningen **'pluraliteit'**.

Een filosoof die pluraliteit belangrijk vond, was de Duits-Amerikaanse Hannah Arendt. Ze meende dat mensen gelijk zijn doordat we elkaar kunnen begrijpen, ondanks het feit dat we totaal verschillende ideeën, dromen en plannen hebben. Tessa wil niet alleen gratis wifi en gratis openbaar vervoer, ze heeft ook een sterke overtuiging over hoe de regering zou moeten werken. Mohammed snapt haar wensen wel, maar denkt er volkomen anders over. Wanneer Tessa en Mohammed zoeken naar een manier om het toch met elkaar uit te houden, geven ze vorm aan pluraliteit. Zij botsen en zoeken een uitweg, zonder elkaar het leven onmogelijk te maken. Leraar Droogstoppel denkt dat je dit pas kunt wan-

neer je volwassen bent. Adinda is het niet met haar eens.

Je kunt dit omgaan met meningsverschillen zien als een vak om te leren. Burgerschap is dan een ambacht. Burgerschap is het ambachtelijk onderhoud van de democratie, dankzij de rechtsstaat, die zorgt dat we gewelddoos met meningsverschillen kunnen omgaan, en dankzij de verzorgingsstaat, die ons in een gelijke positie brengt. Impliciet speelt de **natiestaat** daar een grote rol in, want de rechtsstaat en de verzorgingsstaat bestaan vooral binnen bepaalde landsgrenzen. Wereldburgerschap (of mensenrechten) waren volgens Hannah Arendt niet veel waard, omdat er geen staat is die ze afdwingt. Arendt had het met eigen ogen gezien: toen de joden in nazi-Duitsland hun burgerrechten waren ontnomen, was er vrijwel niemand die zich om hen bekommerde. Ze noemde burgerschap ook wel: **'het recht om rechten te hebben'**. Na de Tweede Wereldoorlog moesten internationale instituties en verdragen burgerrechten ook op internationale schaal realiseren. Denk aan de Verenigde Na-